

*govor R. Hurinac
crkva sv. Ane, Trnava, 17. lipnja 2005.*

Nakon liturgijskog slavlja povodom 10. obljetnice kanonizacije trojice košičkih mučenika Marka Krizina Križevčanina, Melkiora Grodeckog i Stjepana Pongraca srdačno pozdravljam preuzvišenog gospodina Jana Sokola, bratislavsko-trnavskog nadbiskupa, njegovu ekselenciju Henrika Novackog, papinskoga nuncija u Slovačkoj, veleposlanicu Republike Hrvatske u Slovačkoj Andreu Gustović – Ercegovac, gospodina Štefana Bošnjaka, gradonačelnika Trnave, odlične predstavnike Katoličke crkve u Slovačkoj, predstavnike Matice slovačke i Matice hrvatske, Društva hrvatsko-slovačkog prijateljstva, članove hrvatskih i slovačkih kulturnih društava i sve vas koji se danas veselite i koji ste se okupili ovdje u trnavskoj crkvi sv. Ane da biste, kao što je u svom govoru, u Košicama 1995. rekao papa Ivan Pavao II, tim hrabrim svjedocima vjere još jednom iskazali svoje štovanje.

Kanonizacija trojice košičkih mučenika potaknula je vjernike u našoj domovini Hrvatskoj, posebno u Križevcima, gradu u kojem je rođen sv. Marko Krizin Križevčanin, na brojna hodočašća i liturgijska proslavljanja. Bio je to i poticaj za otkrivanje nepoznate i zaboravljene kulturne i povijesne baštine koja je vezana uz njegovo ime i grad koji dobiva sveca. Neposredno uoči košičke kanonizacije objavljena je knjiga *Križevci grad svetoga Marka Krizina Križevčanina* koju smo darovali Sv. Ocu u Košicama. Ta je knjiga nastala na temelju istraživanja koja su okupila teologe, povjesničare, povjesničare umjetnosti, književnike i fotografe. Došli smo do zajedničkog otkrića nepoznatih i zaboravljenih stranica naše baštine iz perspektive naše suvremenosti.

Simpozij o Marku Krizinu Križevčaninu koji smo također organizirali, te likovna, arhivska i književna građa, stvorili su kulturne događaje zapažene i na hrvatskoj razini: u medijima te među ponajboljom kulturnom publikom.

Nakon Košica i susreta golemog mnoštva vjernika, odličnih predstavnika crkve iz Slovačke, Poljske, Mađarske i drugih zemalja, mi iz Hrvatske vratili smo se posebno obogaćeni sa svečanošću kanonizacije koju je vodio papa Ivan Pavao II te s njegovim porukama za suvremenost.

Kanonizacija košičkih mučenika postavila je pitanje intelektualne odgovornosti: što ćemo mi intelektualci učiniti u vrijeme kad Ivan Pavao II s prvacima Crkve traži uporišta za izgradnju boljega svijeta. Među kršćanskim narodima koji pamte tešku povijest i tragične sukobe kataklizmičkih razmjera, Sveti je Otac podizao svece, uspostavljao biskupe i kardinale, a osobito je studente i profesore poticao na temeljito studiranje zamršenih prilika i na traženje rješenja koja će biti jamstvo mira, slobode i ljudskog dostojanstva.

U Hrvatskoj, osobito u rodnom gradu sv. Marka Krizina Križevčanina nastavili smo istraživanja i objavljivanje knjiga i publikacija koje su bile u najužem dodiru sa sakralnom

baštinom, ali koje su imale i nesumnjivu kulturnu i povijesno-umjetničku dimenziju. Uslijedile su knjige u kojima je bilo obilje građe o knjižnom blagu, starim i rijetkim knjigama, arhitekturi, slikarstvu...

Zamah kulturnog života u Hrvatskoj i u našem gradu počeo je puno ranije i ima svoju građansku utemeljenost, no potreba da se odgovori na košički događaj koji je tako važan u crkvi i u srcima vjernika, pripomogla je potpunijem izrazu kulturne slike Križevaca, stvaranju veza sa slovačkim kulturnim ustanovama, posebno s Maticom slovačkom. U tom je vremenu nastala mala antologija književnih i teoloških tekstova i slika koje ilustriraju bogatu križevačku sakralnu baštinu, objavljena je knjiga *Kraljica mučenika* pavlinskog povjesničara Nikole Bengera, organizirana su dva simpozija posvećena zaslužnim križevačkim biskupima Juliju Drohobeckom i Janku Šimraku, priređena izložba Biblija (povodom 30. obljetnice objavljivanja zagrebačke Biblije) i izložba ilustriranih znanstvenih knjiga iz knjižnice grkokatoličke biskupije, obje s odličnim katalozima. U starim i povijesno važnim križevačkim crkvama održavane su izložbe slika i fotografija (Svjetlosno raskrižje, Putovanja Svetoga Oca), koncerti sakralne glazbe, praižvedena je koncertna misa *Sacrum crisiense maius*, nepoznatog autora iz 17.st., koju je prema rukopisu pronađenom u franjevačkom samostanu u Varaždinu, priredio ugledni hrvatski kompozitor i orguljaš Franjo Dugan. Hrvatska pošta tiskala je poštansku marku s likom sv. Marka, a Hrvatska televizija snimila je jednosatni dokumentarni film o trećem hrvatskom svecu i njegovu rodnom gradu.

U mjesecu rujnu 1995. održava se u Križevcima središnja domovinska proslava kanonizacije sv. Marka. Misnom slavlju, koje je predvodio kardinal Kuharić, prisustvovalo je preko 25.000 hodočasnika iz Hrvatske, Austrije, Mađarske, Poljske i Slovačke. Sveti Marko Krizin Križevčanin postao je zaštitnikom Koprivničko-križevačke županije i Varaždinske biskupije. U svečevu gradu organiziraju se predavanja veleposlanika i predstavnika država koje na neki način povezuju trojicu košičkih mučenika, a koja imaju za cilj upoznavanje međusobnih kulturnih i povijesnih veza.

Povodom pete obljetnice kanonizacije košičkih mučenika Matica slovačka, Matica hrvatska i Župa svete Ane u Križevcima zajednički objavljuju hrvatski prijevod knjige *Humenski zavod i trojica košičkih mučenika* slovačkog pisca i sadašnjeg pomoćnog biskupa u Košicama Stanislava Stolárika. Ponosni smo što se u toj knjizi zrcali dio dragocjene umjetničke i crkvene baštine Trnave, Košica, Humenna i Rima, i što su u njoj zabilježene riječi Ivana Pavla II, nadbiskupa Alojza Tkača i Franje Kuharića. Ovom smo knjigom željeli dati svoj skroman doprinos boljem poznavanju košičkih mučenika i njihova značenja u Crkvi na ovim

europskim prostorima, imajući na umu da štovanje njihova mučeništva nedvosmisleno nadmašuje vjerske okvire. Žalosni događaji prve polovice 17. stoljeća dio su naše vlastite povijesti, a mučeničko zajedništvo trojice Europljana, Hrvata Marka, Mađara Stjepana i Poljaka Melkiora čini nas dionicima one slavne povijesti koja nepokolebivo čuva vlastite vrijednosti, a nadilazi oprečnosti i sukobljavanja. Na zemljovidu životnih putova trojice košičkih mučenika, kako ističe pisac Stolárik, nalaze se razni gradovi i krajevi u Europi: Križevci u Hrvatskoj, Tješin (Cieszyn) u Poljskoj, Alvinc u Rumunjskoj, Beč i Graz u Austriji, Prag i Brno u Češkoj, Trnava, Humenno i Košice u Slovačkoj, Ostrogon u Mađarskoj, Rim u Italiji, i na taj način oni povezuju narode i države srednje Europe.

Tako su njihovi vlastiti životni primjeri, kao što kaže kardinal Josip Bozanić, poticaj i nama da u Europi trebamo graditi mostove koji spajaju, a manje podizati zidove koji razdvajaju. Danas u vrijeme kad se Europa ujedinjuje i povezuje, pozvani smo na njegovanje i rast toga duhovnog zajedništva. Zajedno u Europu možemo unijeti vrijednosti kojima se ponosimo i koje nam je naša zajednička kršćanska baština predala. Ujedinjena Europa može se mirno osloniti na te vrijednosti i na njima može graditi svoje jedinstvo na pragu trećega milenija.

U sadašnjem kontekstu stvaranja suvremenog europskog zajedništva našu kulturnu baštinu smatramo najvećim blagom, njezino istraživanje i prezentiranje upućuje nas na zajedničke korijene i povezanost. O toj povezanosti svjedoči i povijest Matice hrvatske i Matice slovačke; svjedoči osobito Trnava i njezino slavno Sveučilište na kojem su živo bili prisutni hrvatski profesori i studenti. Tu u Trnavi tiskane su mnoge knjige, važne za hrvatsku književnost i jezik, za znanost i kulturu uopće. Očito je da će ovi susreti biti prigoda ne samo za svečanosti i rekapitulacije učinjenoga nego i za oblikovanje novih ideja potrebnih za razvijanje našega nacionalnog, dakle hrvatskog i slovačkog te kršćanskog i europskog identiteta.

Sveti Marko Križevčanin posebno povezuje Slovačku i Hrvatsku., on predstavlja, kao što kaže kardinal Bozanić, duhovni most zajedništva između vjernika Slovaka i Hrvata. To je zajedništvo plodno nastavljeno kasnije, osobito u životu prvog zagrebačkog nadbiskupa kardinala Jurja Haulika, rođenog tu u Trnavi.

Duhovna i kohezijska snaga Marka Krizina Križevčanina u ovome trenutku ujedinjuje nas, ovdje nazočne, a s nama su sjedinjeni i svi oni koji na nas misle i žele nam dobro. Nađimo i njegujmo ovu kohezijsku snagu u sebi i oko sebe, i neka nam sveti Marko Krizin Križevčanin bude uzor i neka svojim svetim zagovorom štiti nas i Europu, u kojoj je sam obišao tolika mjesta i gradove i svojom ih nazočnošću duhovno obogatio.